

ויש ללמוד מן הכתוב, כי אפילו אם אין
בשר יש דם ?!

אמר לך רבי יהושע: אדרבה משם אתה למד
שאם אין בשר אין דם, **דהא כתיב גביה:**
ודם זבחיך ישפך על מזבח ד' אלהיך
"**והבשר תאכל**", הא למדת, שאם אין בשר
ראוי לאכילה, אין דם הזבח נשפך על גבי
המזבח.

ומפרשינן לדעת רבי יהושע: **והני תרי קראי** עו-ב
[שני הכתובים]: "ועשית עולותיך הבשר
והדם", "ודם זבחיך ישפך וגו' והבשר
תאכל", שלמדנו מהם, כי אם אין בשר אין
דם, **למה לי שניהם ?!**

חד מן המקראות והוא: ועשית "עולותיך"
הבשר והדם, **בעולה**, ללמדך, אם אין בשר
עולה על המזבח, אין הדם נזרק.

וחד מן המקראות, והוא: ודם "זבחיך"
[היינו שלמים, רש"י] ישפך והבשר תאכל,
בשלמים, ללמדך, אם אין בשר לאכול, אין
הדם נזרק [ומיהו, אף בשלמים די באימורין
העולין על המזבח, כדי לזרוק את הדם].

וצריכא שני כתובים לעולה ולשלמים, ואין
ללמוד האחד מן השני:

וכן הוא הדין — לדעת רבי יהושע — גם
בזבחים הנאכלים, שאם אין אימורין
להקטרה ואף אין בשר לאכילה, שנטמאו או
שאבדו הן ואימוריהן, אף הדם אינו נזרק;
וכן במנחות, אם אין שיירים הראויים
לאכילה, הרי שאין הקומץ נקטר.

רבי אליעזר אומר: מודה אני שאם אין דם
אין בשר [רש"י בעמוד ב].

אבל יש דם נזרק **אף על פי שאין בשר**,
שנאמר: ודם זבחיך ישפך [ובהמשך הגמרא
תבאר דרשה זו].

ואם כן **מה אני מקיים "ועשית עולותיך
הבשר והדם"**, כדי להקיש בשר לדם, ולומר
לך: מה הדם בזריקה הוא ניתן על גבי
המזבח, **אף בשר** הנקטר על גבי המזבח,
בזריקה היה נותנו הכהן המסדר את האברים
על מערכת העצים שבמזבח.

הוי אומר: לול קטן [אזיר מעט] יש בין
הכבש שדרכו מעלה את האברים, למזבח
שעליו הוא מקטירין ולא היה ראש הכבש
מחובר למזבח, כדי שיזכר הכהן על ידי
האזיר לקיים מצות זריקה [תוספות]. (84)

ומפרשינן: **ורבי יהושע נמי**, הסובר: אם אין
בשר אין דם, **והכתיב: ודם זבחיך ישפך**,

זכו, וכיון דכפרה ליתיה [שהרי לא נזרק הדם]
איסורא להיכן אזל".

ולפי זה מסתברא ודאי, שאף רבי יהושע לא
למדו מן הכתוב הזה, אלא מאותו מקום שלמדו
רבי אליעזר, וכל עיקר מקרא זה אינו בא אלא
ללמד שאם אין בשר אין דם.

84. מדברי התוספות משמע, שכל אזיר זה אינו

ודע, שדין "אם אין דם אין בשר" לא נחלקו
בו רבי יהושע ורבי אליעזר, ורבי אליעזר מודה
בו אף שאינו דורש "ועשית עולותיך הבשר
והדם" לענינים אלו כמבואר בהמשך הסוגיא;
וכתב רש"י הנ"ל במקור הדין לדעת רבי
אליעזר: "דמתחלת הקדשן הן נאסרין, וכפרה
אינה באה אלא בדם, וכהנים משולחן גבוה קא

דאי כתב רחמנא רק בעולה, הוה אמינא:
עולה היא שאנו אומרים בה אם אין בשר אין
דם, כיון דחמירא, שכן עולה כליל על
המזבח וחשובה היא, ולפיכך מחמירין בה.

אבל שלמים דלא חמירי, שהרי הבשר נאכל,
אימא לא נחמיר בה לומר: אם אין בשר אין
דם, לכן הוצרך הכתוב ללמדנו, כי אף
בשלמים "אם אין בשר אין דם".

ואי כתב רחמנא בשלמים לבדם, אם אין
בשר אין דם, הוה אמינא: אדרבה השלמים
חשובים יותר, כיון דאית בהו שתי אכילות:
אכילת בעלים את הבשר, ואכילת מזבח את
האימורים.

אבל עולה דלית בה שתי אכילות אלא
אכילת מזבח לבד, אימא לא נחמיר בה
לומר: אם אין בשר אין דם.

ולפיכך קא משמע לן שני המקראות, כי הן
בעולה והן בשלמים, אם אין בשר אין דם.

ותמהינן: ורבי אליעזר נמו, הכתיב:
"והבשר תאכל", והרי למדנו, אם אין בשר
לאכילה אין דם?!

אמר לך רבי אליעזר: ההוא קרא מיבעי ליה
ללמד, שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק
הדם, וזהו שאמר הכתוב: תחילה "דם זבחיך
ישפך", ואחר כך "והבשר תאכל" [ר"ח]. (85)

ותמהינן: אי הכי, שלמדת ממקרא זה, שאין
הבשר מותר באכילה עד שיזרק הדם,
אימא: כוליה קרא להכי בלבד הוא דאתא
[לא בא הכתוב ללמד אלא זה].

אבל "דם אע"פ שאין שם בשר" — מנלן?!
ומשנינן: אמר לך רבי אליעזר: אם כן
כדבריך, שכל עיקרו של מקרא זה אינו בא
אלא ללמד שהדם מתיר את הבשר באכילה,
נכתוב רחמנא "הבשר תאכל" [רש"י גורס:
בשר זבחיך תאכל], והדר [ואחר כך] "ודם
זבחיך [רש"י לא גורס: זבחיך] ישפך",
כדכתיב ברישא דקרא, בשר קודם דם
"ועשית עולותיך — הבשר והדם".

כי אף לפי סדר זה, היינו למדים שהדם
מתיר את הבשר באכילה, שכן משמעות
הכתוב, שהדם יישפך קודם לאכילה, שהרי
לא כתוב "והדם תשפוך" אלא "ישפך"
דמשמע: יישפך תחילה.

ומאי שנא דאקדמיה ל"דם זבחיך" לפני
בשר? על כרחך: בא הכתוב ללמדנו שני
דינים:

א. שמע מינה: כי הדם יישפך מכל מקום,
ללמדך: דם אע"פ שאין בשר.

ב. ושמע מינה נמי מהא דאקדמיה קרא דם
לבשר [ר"ח], שאין הבשר מותר באכילה עד
שיזרק הדם.

אלא מדרבנן, וכדי להזכירו לקיים מצות זריקה;
 אך מדברי הרמב"ם פרק ב הלכה יג מבית
 הבחירה הבינו האחרונים, שאויר זה מן התורה
 הוא.

85. בהמשך הסוגיא וברש"י מבואר, כי דין זה

אינו דין "אם אין דם אין בשר", שאותו דין
 להשמיענו בא כשאין דם בנמצא כלל, שאין
 אוכלין את הבשר; ודין זה להשמיענו באופן
 שהדם לפנינו, דמתחילה יזרק הדם ואחר כך
 יאכל הבשר, וכבר נתבאר לעיל בהערה.

בידינו: **מילתא דאתיא** [שאפשר ללומדו] בקל וחומר, טרח וכתב לה קרא בפירושו.

ואף כאן יש לומר, כי בא הכתוב ללמדנו שיזרוק תחילה את הדם, ואחר כך יאכל, ואף שכבר ידענו עיקר דין זה מקל וחומר.

ורבי יהושע סבר: כל היכא דאיכא למדרש את הכתוב באופן שבא לחדש איזה דבר, ולא ללמד דבר שיש ללומדו בקל וחומר, **דרשינן**. ולפיכך עדיף לפרש שבא הכתוב כדי ללמד בשלמים שאם אין בשר אין דם.

והשתא, חוזרת הגמרא לפרש את שאלת בני הישיבה: לימא מתניתין דלא כרבי יהושע:

דכיון דאמר רבי יהושע דבעינן תרתי [צריך את שניהם] כדי לזרוק, הן דם והן בשר, ומשנתנו הרי סוברת: **ציין, אאכילות לא מרצה** [וכמו שנתבאר בגמרא לעיל], וכשנטמא הבשר — כיון ש"אכילות" הוא — אין מועיל הציץ להחשיבו כאילו לא נטמא, ואם כן הרי "אין בשר", ואין זורקין את הדם.

וכיון שכן, הרי בכלל משנתנו שקרבנות הציבור באין בטומאה — גם באופן שנטמא הקרבן עצמו [ריב"ם בתורי"ד, וראה הערה (87)].

ורבי יהושע אמר לך, על טענת רבי אליעזר שהפסוק בא ללמד שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרוק הדם, ואינו בא ללמד "אם אין בשר אין דם":

זה שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרוק הדם אין צריך הכתוב להשמיענו.

כי קל וחומר הוא מן האימורין שיש להקטירם לפני אכילת הבשר. וכך הוא למד:

ומה אימורין, דכי ליתנהו [כאשר אינם, שנטמאו או שאבדו] **לא מעכבי את אכילת הבשר** [רש"י], מכל מקום **כי איתנהו, מעכבי את אכילת הבשר עד שיוקטרו**.

כל שכן דם, **דכי ליתיה לדם כלל, הרי הוא מעכב את אכילת הבשר, וכמו שאמרנו דלכולי עלמא "אם אין דם אין בשר"** [רש"י].

אם כן, **כי איתיה** [כאשר הדם נמצא וראוי לזריקה] — **לא כל שכן דמעכב את אכילת הבשר עד שיזרוק**. (86)

ורבי אליעזר שדרש את הפסוק כדי ללמד שלא יאכל הבשר עד שיזרוק הדם, ולא למדו מקל וחומר, אמר לך:

אף שיש ללומדו מקל וחומר, הרי כלל הוא

87. כתב בתוספות רי"ד: כל מה שכתבתי במהדורא קמא, דלא קשיא ליה לרבי יהושע אלא מטומאת הקרבן, אבל מטומאת הגוף לא קשיא ליה, ומתניתין סתמא קתני "באין בטומאה" דמשמע בין בטומאת הגוף בין בטומאת בשר, אינו נראה לי כלל, והדברים דחוקין ביותר, ואע"פ שריב"ם זצוק"ל הוליד כל השיטה כן, אינו נראה לי כלל, דאם כן יתרץ

86. כתב רש"י לבאר, מהיכן פשיטא לן כי אם אין הדם בנמצא אין הבשר מותר באכילה: דמתחלת הקדשן הן נאסרין וכפרה אינה באה אלא בדם וכהנים משולחן גבוה קא זכו, וכיון דכפרה ליתיה, איסורא להיכא אזל. אלא שדבריו צריכין תלמוד, שהרי אם כן אין אנו צריכים ללומדו בק"ו, כי טעם אחד להן, שאי אפשר לאכול הבשר בלא כפרת הדם.

ואם כרבי יהושע היא, **היכי אתי** – קרבן ציבור שנטמא – **בטומאה**?! כי אף שהציץ מרצה על הדם שנטמא [רש"י], הרי הציץ אינו מרצה על האוכלין, ונמצא שאין כאן בשר, ואינו יכול לזרוק את הדם.

אלא על כרחך, משנתנו דלא כרבי יהושע, ואין טומאת הבשר מעכבת את הזריקה, ומועיל ריצוי הציץ על הדם שנטמא, ולפיכך מביאין אותו בטומאה.⁽⁸⁸⁾

ודחינן: **אפילו תימא** משנתנו **רבי יהושע** היא, לא תיקשי לך דנימא "אם אין בשר אין דם".

כי הרי לענין "אם אין בשר אין דם" אין צריך שיהיה דוקא בשר לאכילה ודי אם יש אימורין להקטרה [וכפי שנתבאר לעיל].

אלא נימא: **קסבר רבי יהושע: הציץ מרצה על העולין על גבי המזבח, וכיון שמועיל עליהן הריצוי, הרי הקרבן בא בטומאה.**⁽⁸⁹⁾

אך עדיין מקשה הגמרא דנימא מתניתין דלא כרבי יהושע:

שהרי, **הא תינח זבחים** שנזכרו במשנה, כיון **דאיכא עולין**, וכפי שיישבנו.

מתניתין דלא כרבי יהושע, והרי כיון שאין שייך ריצוי ציץ על האוכלין, יכול לזרוק את הדם בקרבן ציבור אפילו בלי ריצוי ציץ [וראה היטב לשון התוספות לעיל עו א, ד"ה דלא, שנראה שרמזו לזה]?

והוכיח מזה בגבורת ארי יומא ז א, שלא כשיטת התוספות, ולעולם בשאר טומאות מלבד טומאת הגוף, כל שאין הציץ מרצה, אין הקרבן בא בטומאה אפילו בציבור.

89. בדין "ציץ מרצה על העולין", יש לפרש שני פירושים:

א. ריצוי הציץ מועיל להקטיר את העולין הטמאין עצמן.

ב. ריצוי הציץ מועיל רק להחשיב את האימורין כאילו לא נטמאו; והוא כמו "ציץ מרצה על אכילות", שאין הציץ מועיל להתיר את הבשר הטמא באכילה, אלא שעל ידי ריצוי הציץ חשוב הבשר כאילו לא נטמא, ויכול לזרוק את הדם, למאן דאמר אם אין בשר אין דם; וכן הוא גם לענין עולין.

וראה ב"מקדש דוד" סימן כו סעיף ג, שכתב בדעת רש"י כפירוש השני, וביאר הטעם "דריצוי

ויאמר, מתניתין בטומאת הגוף מיירי, כיון דמודה בה רבי יהושע, ולא תיקשי ליה מידי, ומה שתירצתי שם, הכל הבל הבלים.

ולפיכך פירש פירוש מיוחדש, והוא: כי קושיית הגמרא היא אפילו על טומאת הגוף בלא טומאת בשר; כי הואיל והבשר לא הותר לאכילה כל שבא הקרבן בטומאה, וכמבואר במשנה, הרי זה כאילו אין בשר, ולדעת רבי יהושע אי אפשר לזרוק את הדם, אם אין הציץ מרצה על האכילות, זה תוכן דבריו, ראה שם.

ובפנים נתבארה הסוגיא על פי דעת ריב"ם, וכפשוטן של דברים; ואמנם כתב בתוספות רי"ד בסוף דבריו "וכך מוכיח פשט פתרונו של מורה [רש"י ז"ל], ולא חילק בין טומאת הגוף לטומאת הקרבן".

88. לפי שיטת התוספות [הובא לעיל בהערה (78)], כי בכל מקום שאין שייך ריצוי ציץ, הרי הקרבן בא בטומאה בציבור אפילו בלא ריצוי ציץ, דומיא דקרבנות ציבור הבאין בטומאת הגוף, אף שאין בהם ריצוי ציץ.

אם כן יקשה, מה הקשתה הגמרא נימא

העולין, שהרי במנחה אין אימורין, אלא קומץ ושיריים בלבד.

ומשתי הלחם שאין שם קמיצה כלל, וכולו נאכל, כתב רש"י דהכי מקשינן: ושתי הלחם דכוליה אכילות, אפילו חדא נמי ליכא [ראה הערה (90)].

אמרי תירצו בני הישיבה: כי אמר רבי יהושע נמי דבעינן תרתי [בשר ודם], בזבחים הוא שאמר, אבל במנחות לא אמר, ומקטיר את הקומץ אע"פ שאין שיריים.

וכיון שכן לא קשיא ממנחת העומר, שהרי אף אם נטמאה, כיון שהקומץ נרצה על ידי הציץ, שהרי כדם הזבח הוא שמועיל לו ריצוי ציץ, הרי זה מביאו אפילו בטומאה, [ראה הערה (91)].

ותמהינן: וכי **במנחות לא אמר רבי יהושע:** אם אין השיריים קיימין אין מקטיר את הקומץ?!

אלא, אבל עומר ושתי הלחם השנויים במשנה, דליכא "עולין" – מאי איכא למימר?!

ביאור קושיית הגמרא מעומר ושתי הלחם אינו שוה, כי עומר לחוד ושתי הלחם לחוד. וכך הוא ביאור דברי הגמרא:

מעומר הבא בטומאה, הכי מקשינן:

אם תימצי לומר כי משנתנו כרבי יהושע, אם כן משמע, שאף אם נטמאת המנחה עצמה, כיון שהיא קרבן ציבור הרי זה מביא את המנחה ומקטיר את הקומץ.

וזה אי אפשר, כי הרי אין הציץ מרצה על האוכלין, והשיריים אוכלין הן. ולדעת רבי יהושע, הואיל ואין שיריים אין קומץ, כי הקומץ כמוהו כדם הזבח, והשיריים כמוהם כבשר הזבח [וכפי שנתבאר לעיל], ואם אין בשר אין דם.

ואי אתה יכול לומר שהציץ מרצה על

לה שתי הלחם באין בטומאת עצמן? [על פי רש"י בסוף ד"ה הציץ מרצה, וכן נראה לכאורה גם מדברי התוספות בד"ה כי אמר].

וראה בתוספות בתחילת הסוגיא בעמוד א' בד"ה נימא, שתמהו, והרי שתי הלחם לא ניחא אף אם נאמר יש דם אע"פ שאין בשר, ומדוע תלתה הגמרא את קושייתה בדברי רבי יהושע שאמר "אם אין בשר אין דם", ולא יישבו, ולשונם שם צ"ע.

91. א. כתבו התוספות: השתא משתי הלחם לא תירץ כלום [ראה הערה (90)], ובלאו הכי פריך שפיר.

ב. כתבו האחרונים לבאר סברת החילוק בין זבחים למנחות: כי הקומץ אינו רק כדם הזבח,

ציץ שייך רק על הכפרה" דהיינו השם שהכפרה תלויה בה; ועוד דיברו בענין זה אחרונים אחרים ומטעמים אחרים, וראה גם דברי הר"ח והמאירי כאן.

90. כוונת רש"י: שקושיית הגמרא על שתי הלחם אינה תלויה במחלוקתם של רבי אליעזר ורבי יהושע בדין "אם אין בשר אין דם"; והקושיא היא לדברי שניהם, לפי הנחתם של בני הישיבה, כי לדעת משנתנו, אין הציץ מרצה על האוכלין; והכי מקשינן:

כי הניחא למאן דאמר "ציץ מרצה על האוכלין", משכחת לה שתי הלחם באין בטומאת עצמן, ומתירין את החדש במקדש; אבל אם אין הציץ מרצה על האוכלין שנטמאו, היכי משכחת

והתנן: נטמאו שייריה של המנחה, [או שנשרפו שייריה, משנה מנחות כו א], או שאבדו שייריה של המנחה, כך הוא דינה:

כמדת [לפי שיטת] **רבי אליעזר** הרי היא **כשירה**.

כמדת רבי יהושע הרי היא פסולה.

הרי שנינו בהדיא, כי לדעת רבי יהושע, אף במנחות: אין מקטיר את הקומץ אם אין שיריים.

ומשנינן: לעולם לדעת רבי יהושע עצמו, יש חילוק בין זבחים למנחות, ולא אמר "אם אין בשר אין דם" אלא בזבחים.

ומה ששנינו במנחות שנטמאו השיריים: "כמדת רבי יהושע, פסולה", והרי לדעת רבי יהושע לא בעינן במנחות שיהיו קיימים השיריים, הכי קאמר:

"כמדת" ולא "כמדת", כלומר "על פי" שיטת רבי יהושע היא פסולה ולא שיטתו ממש.

כמדת רבי יהושע — דבעינן תרתי.

ולא כמדת רבי יהושע לגמרי.

דאילו רבי יהושע עצמו בזבחים הוא שאמר, אבל במנחות לא אמר, ואילו האי תנא סבר, אפילו במנחות בעינן תרתי [קומץ ושיריים].

ותמהינן: וכי מנו [מי הוא] האי תנא דקאי בוותיה דרבי יהושע, ומחמיר טפי מיניה?

כלומר: וכי היכן שמענו כי יש תנא הסובר כרבי יהושע ומחמיר יותר ממנו, עד שנאמר שתנא של משנה זו כך הוא סובר, ואילו רבי יהושע עצמו אינו סובר כן?!

ועוד, הרי תניא בברייתא, שרבי יהושע אמר את דינו אף במנחות:

דתניא: אמר רבי יוסי: רואה אני את דברי רבי אליעזר במנחות ובזבחים, ודברי רבי יהושע בזבחים ומנחות, [בגמרא לקמן עח א, מפרשת המרא באריכות את כוונת דברי רבי יוסי הנראין כסותרין זה את זה].

דברי רבי אליעזר בזבחים, היינו: שהיה אומר, דם אע"פ שאין שם בשר.

ודברי רבי יהושע בזבחים, היינו: שהיה אומר, אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם.

דברי רבי אליעזר במנחות, היינו: שהיה אומר, קומץ אע"פ שאין שיריים.

דברי רבי יהושע במנחות, היינו: שהיה אומר, אם אין קומץ אין שיריים, אם אין שיריים אין קומץ.

הרי לנו בהדיא, שרבי יהושע היה אומר את דינו אפילו במנחות.

אלא הכי משנינן לפרש משנתנו — בזבחים, במנחת העומר ובשתי הלחם — אפילו כרבי יהושע, הסובר: אם אין בשר בזבחים ושיריים במנחות, אין זורקין את הדם, ואין מקטירין את הקומץ:

שבזבחים די לנו אם האימורין קיימין כך ודאי הוא גם במנחות, וכיון שכן אין צריך שיריים כדי

אלא אף כאימורי הזבח הוא וכמבואר ברמב"ם, שהרי נקטר על גבי המזבח כאימורין; וכשם

אבל ב"נטמאו שייריה", אפילו רבי יהושע מודה שהיא כשירה על ידי ריצוי ציץ.

ותמהינן: **אלא "נטמא"** [נטמאו שייריה] **למאן קתני** [בשביל איזה תנא — רבי אליעזר או רבי יהושע — שנינו במשנה "נטמאו שייריה"?]

כלומר: הרי על כרחך, כל עיקר מה שהזכירו במשנה "נטמאו שייריה", אינו אלא כדי לחדש שלרבי יהושע המנחה פסולה.

דאי לרבי אליעזר נשנית, ולחדש לדעתו כי אף שנטמאו השיריים הרי זה מקטיר את הקומץ, והרי **פשיטא** הוא ואין צורך לאומרו.

כי: **השתא יש לומר** [כלומר: כיון שאמרת] **אבוד ושרוף דליתנהו כלל לשיריים** אפילו הכי **מכשיר רבי אליעזר**, הרי **"נטמא"** השיריים **דאיתנהו** לפנינו אלא שאינן כשרין לאכילה, וכי **מיבעיא** ליה לתנא לומר שלדעתו המנחה כשירה?!

אלא פשיטא כי לחדש דעת רבי יהושע ב"נטמאו שייריה" היא שנשנית, והרי קתני, **פסולה**.

הרי למדנו, כי אף בנטמאו שייריה פוסל רבי יהושע, ומשום שהוא סובר אין הציץ מרצה

קמבר רבי יהושע: הציץ אכן מרצה על העולין⁽⁹²⁾ **ועל האכילות**, וכיון שנרצו האכילות, הרי זה כמי שיש כאן בשר ראוי לאכילה ושיריים כשרים לאכילה, ויכול לזרוק את הדם.⁽⁹³⁾

ולפיכך: באים הזבחים אפילו בטומאת עצמן, ומנחת העומר קריבה אפילו בטומאת עצמה, כי הרי כאילו יש בשר ושיריים כיון שהציץ מרצה עליהן, ולכן אפשר לזרוק את הדם; וכן באין שתי הלחם בטומאת עצמן, כי הציץ מרצה עליהן, שיועילו להתיר את החדש במקדש, שהרי "ציץ מרצה על האוכלין".

ותמהינן: **אי הכי** — שלדעת רבי יהושע, הציץ מרצה על האוכלין — **אמאי** שנינו במשנה שהובאה לעיל: "נטמאו שייריה" נשרפו שייריה אבדו שייריה וכו' **כמדת רבי יהושע, פסולה**?!

והרי כיון שהציץ מרצה על האוכלין, נמצא שאף אם נטמאו שייריה הרי הן כמי שהן קיימין על ידי ריצוי הציץ, ולמה היא פסולה?!

ומשנינן: מה ששנינו במשנה "כמדת רבי יהושע פסולה", לא קאי אלא **אבוד ושרוף**, כלומר, על מה שאמרו במשנה "נשרפו שייריה אבדו שייריה", כי בזה אמנם כן רבי יהושע פוסל.

אין צורך בזה לענין קושייתנו.
93. הקשו התוספות: לענין מה מפיך קרא בעולה אם אין בשר אין דם, הלא הציץ מרצה?! יש לומר, לענין אבוד ושרוף דלא מרצה ציץ.

להקטיר את הקומץ, אלא הקומץ עצמו "דם ובשר" ייחשב, והרי הוא מקטירו כיון שריצה עליו הציץ.

92. בספרים אחרים אין גורסים: "העולין", כי

על האוכלין, ואם כן על כרחך משנתנו דלא כרבי יהושע?⁹⁴

ועוד תניא, שלרבי יהושע אין הציץ מרצה לא על העולין ולא על האוכלין:

רבי יהושע אומר: כל זבחים שבתורה, בין שנטמא בשר ואילו החלב [אימורין] קיים, ובין שנטמא חלב ואילו הבשר קיים, הרי זה זורק את הדם.

הרי משמע: אבל נטמאו תרווייהו הבשר והאימורין, הרי זה לא זורק את הדם.

אלמא קסבר רבי יהושע: אין הציץ מרצה [לא, ב"ח] על העולין ולא על האוכלין, כי אילו היה הציץ מרצה על אחד מהן, היה זורק את הדם אפילו נטמאו תרווייהו, כי הרי די לנו בעולין קיימין או באוכלין קיימין, כמבואר בבבביתא, והרי ריצוי הציץ מחשיב אותן כאילו הן קיימין.

וכיון שכן, תיקשי מתניתין הן מזבחים הן מעומר ושתי הלחם.

ומשנינן: אלא לעולם רבי יהושע היא מתניתין, ולא קשיא:

כאן בעיקר דברי רבי יהושע ובבביתא שהבאנו, מיירי לכתחילה.

ואילו כאן במשנתנו מיירי בדיעבד.

וכי אמר רבי יהושע "אם אין בשר אין דם", רק לכתחילה, אבל בדיעבד לא אמר, ומשנתנו בדיעבד היא, [וראה הערה (94)].

ומפרשנין: ומנא תימרא דשני ליה לרבי יהושע בין לכתחילה לדיעבד:

דתניא: נטמא בשר, או שנפסל על ידי טבול יום שנגע בו ופסלו, או שיצא הבשר הוין לקלעים של העזרה ונפסל ב"יצא":

רבי אליעזר אומר: יזרק הדם אע"פ שאין בשר ראוי לאכילה, כי יש דם אע"פ שאין בשר.

רבי יהושע אומר: לא יזרק, כי הואיל ואין בשר אין דם.

ומודה רבי יהושע, שאם זרק את הדם, הורצה.

הרי שמודה רבי יהושע בדיעבד שהורצה, אע"פ שאין בשר.⁽⁹⁵⁾

ותמהינן על תירוצנו:

חדא, על מה שאנו אומרים שרבי יהושע

94. א. ביאר רש"י לעיל לד ב, ד"ה אי אמרת, את טעמו של רבי יהושע:

כשנטמא, מועיל בדיעבד משום שהציץ מרצה, וקסבר רבי יהושע: ריצוי ציץ בדיעבד הוא, ולפיכך אינו מועיל לכתחילה.

וכשיצא הבשר מועיל בדיעבד, "הואיל והבשר בעין, ופסול "יצא" פסול מחמת דבר

ישוב זה אינו מיישב משנתנו בענין שתי הלחם, כי הואיל והוכחנו שרבי יהושע סובר "אין הציץ מרצה על האוכלין", לא יתכן להביא שתי הלחם בטומאה כי הרי אוכלין הן; וכעין זה כתבו התוספות לעיל על ישוב קודם של הגמרא, ואמרו, דבלאו הכי פריך שפיר, הובאו דבריהם בהערה (91).

ש"הותרה" הטומאה ואין צריך ריצוי ציץ, ויכול לזרוק את הדם אף שנטמא הבשר.

וכן מתיישבת משנתנו, ששנינו, כי שתי הלחם הרי הן באין בטומאה; כי אף שאין הציץ מרצה על האוכלין, הרי בציבור מקריבין בטומאה אפילו בלא ריצוי ציץ, הואיל ו"הותרה" הטומאה בציבור.⁽⁹⁶⁾

ומפרשין עוד: **נימא מתניתין דלא כרבי יוסי:**

דתניא: רבי אליעזר אומר: הציץ מרצה על אכילות.

רבי יוסי אומר: אין הציץ מרצה על אכילות.

וקא סלקא דעתך דכני הישיבה:

מדקאמר רבי יוסי, אין הציץ מרצה על אכילות, ודאי שכרבי יהושע סבירא ליה, דאמר: בעינן תרתי בשר ודם, ואם אין בשר אין דם.

מודה בדיעבד, כי הרי במשנה שהובאה לעיל שנינו: "נטמאו שייריה וכו' כמדת רבי יהושע פסולה", ו"פסולה" **דיעבד משמע.**

ועוד תיקשי על מה שאנו אומרים כי משנתנו אינה אלא בדיעבד, כי הרי שנינו במשנה "חמשה דברים באין בטומאה", והרי "באין" **לכתחלה משמע ולא בדיעבד.**

אלא חוזרת בה הגמרא מהנחתה הקודמת, כי הטומאה דחוויה היא בציבור וצריכה ריצוי ציץ, אלא הותרה הטומאה בציבור, וכיון שכן משנתנו אף כרבי יהושע:

כי **כאן** בדברי רבי יהושע, שאמר בנטמא הבשר והאימורין או שיירי המנחה שאין זורק את הדם, מיירי ביחיד, כי הואיל ואין הציץ מרצה לא על העולין ולא על האוכלין, לכן אין יכול לזרוק את הדם, כי "אם אין בשר אין דם".

אבל **כאן** במשנתנו הרי **בציבור** מיירי,

ב. בתוספות תמהו על פירוש רש"י מכמה טעמים, ולכן פירשו תירוץ הגמרא באופן אחר, והוא: לעולם סבר רבי יהושע כי הציץ מרצה על אכילות, ולכן בציבור מקריבין הן זבחים ומנחות שנטמא הבשר או השיריים, והן שתי הלחם; ומה שהוכחנו כי רבי יהושע סובר אין הציץ מרצה על אכילות, ממה שאמר רבי יהושע: אין זורקין את הדם ואין מקטירין את הקומץ כשנטמא הבשר או השיריים ואין סומכין על ריצוי הציץ, כל זה אינו אלא ביחיד, שמדרבנן אין סומכין לכתחילה על ריצוי ציץ של אכילות, [ובדיעבד הורצה אפילו מדרבנן], ולא גזרו אלא ביחיד, אבל בציבור אפילו מדרבנן סומכין על ריצוי הציץ של אכילות.

אחר הוא, חשבינן ליה פסול חסרון מחיצות בפרק קמא דמנחות בסופו, איכא למימר בדיעבד הורצה", וראה בסוף הסוגיא בדיון זה של רבי יהושע, ובלשון רש"י שם.

96. א. כתב רש"י: שלפי תירוץ הגמרא, לא אמר רבי יהושע "אם אין בשר אין דם" אלא לכתחילה, אבל בדיעבד, אם זרק, הורצה.

וביאר המהרש"א: אע"פ שהוכיחה הגמרא לעיל מלשון "פסולה" שאף בדיעבד לא הורצה, "לא חש להך פירכא, כיון דבהדיא קתני: ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה; והמקשה לא סמך קושייתו אלא אקושיית: ועוד, חמשה דברים באין, לכתחילה משמע".